

**การสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0
ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา***
**CONSTRUCTION OF CONTEMPLATIVE EDUCATION ACTIVITIES TO ENHANCE
THE SPIRIT OF THAI TEACHER 4.0 OF THE 1ST YEAR STUDENTS OF THE
FACULTY OF EDUCATION, SUAN SUNANDHA RAJABHAT UNIVERSITY**

¹สมหมาย ปวะบุตร Sommai Pavaboot, ²บุญฤดี อุดมพล Boonrudee Udomphol

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: sommai.pa@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและทดลองใช้กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยคือการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2562 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา และ 2) แบบประเมินจิตวิญญาณความเป็นครูใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest- Posttest Design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ t - test for dependent group และ One-Sample t-test ค่าที่แบบไม่อิสระ ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา มี 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 สำรวจความคิดทำจิตสงบ ชั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิด ชั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชั้นที่ 4 ทบทวนใคร่ครวญ ชั้นที่ 5 รายงานผล และมีผลการทดลองใช้กิจกรรมกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีจิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0 หลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา, จิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

The objective of this research article was to create and try out contemplative education activities to strengthen the spirituality of Thai teachers 4.0. of the first year students in Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University. Quasi-experimental research was used for research design. The samples consisted of 30 first year students in the academic year 2019, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University. They were selected by purposive sampling. The research instruments were 1) Manual of Contemplative Education Activity, and 2) the spirituality of Thai teachers 4.0 Assessment Form. One-Group Pretest- Posttest Design was used for the design. Data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation. The statistics used for hypothesis testing was t - test for

* Received: March 30, 2020, Revised: April 19, 2020, Accepted: April 20, 2020

dependent group and One-Sample t-test. Results showed that contemplative education activities consisted of 5 stages, which were Step 1: exploring mindfulness, Step 2: opening the door to thoughts, Step 3: knowledge sharing, Step 4: contemplation, Step 5: report results. Experimental results of trying out contemplative education activities indicated after the first year students have attended contemplative education activities, they have shown higher the spirituality of Thai teachers 4.0 of statistical significance at the level of .05.

Keywords: Contemplative Education Activities, Spirituality of Thai Teachers 4.0, Sunandha Rajabhat University

บทนำ

“เป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579” ที่เป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยกำหนดไว้ว่า เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนายอย่างมั่นคงและยั่งยืนบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำน้อย คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มีวินัย ตื่นรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ มีทักษะและทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีนานาชาติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ครูเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อควบคุม ดูแล การประกอบวิชาชีพครูให้ดำรงไว้ซึ่งความถูกต้อง มีเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ เป็นผู้สามารถนำพาคนในชาติไปสู่การพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างยั่งยืน มั่นคง และปลอดภัย และสร้างความตระหนัก รับผิดชอบในหน้าที่ของครู ปัจจุบันประเทศไทยใช้เกณฑ์ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ซึ่งได้กำหนด มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาสำหรับเป็นแนวทางให้ครู มีคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งครูต้องประพฤติปฏิบัติตาม ประกอบด้วย มาตรฐาน 3 ด้าน คือ 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ, 2556)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ผ่านมา พบว่า ประเด็นการผลิตและพัฒนาครู ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง ความศรัทธาต่อวิชาชีพครูมีน้อย ทำให้คนดี คนเก่ง ไม่ต้องการเป็นครู ทำให้ขาดครูที่มีคุณภาพ ดังนั้นจะต้องพัฒนาและฟื้นฟูให้สถาบันผลิตครูมีประสิทธิภาพครูทุกคนมีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความตระหนัก ในวิชาชีพมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐานวิชาชีพซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญของครูต่อการพัฒนาศิษย์ ครูต้องทุ่มเท เสียสละ อุทิศตนในการจัดการศึกษาแก่ศิษย์ด้วยความรักความเมตตาและความปรารถนาดีต่อศิษย์ทุกคน เพื่อให้ศิษย์มีความเพียบพร้อมด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงตนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในยุคดิจิทัลและในอนาคตได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จิตวิญญาณเป็นเอกลักษณ์หรือปัจเจกบุคคลเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่เกิดจากความคิด ความรู้สึกและการตัดสินใจที่สะท้อนให้เห็นความปรารถนาของตนเองจนทำให้เกิดความเชื่อ นำไปสู่พฤติกรรม หรือการปฏิบัติ การมีคุณธรรมจริยธรรมโนธรรมรู้จักผิดชอบชั่วดี การมีจิตวิญญาณความเป็นครูเป็นจิตที่สะท้อนถึงการมีหัวใจเพื่อศิษย์ เป็นผู้เสียสละ มีความอดทน มุ่งมั่นพัฒนางานให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการ มีจิตสำนึกถึงการเป็นผู้ที่มีความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร รักและเมตตาศิษย์ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ (ชูชาติ พวงสำลี, 2550)

จากเหตุผลที่กล่าวมาจึงจำเป็นต้องจัดกระบวนการบ่มเพาะโดยอาศัยการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้การพัฒนานักศึกษาที่จะออกไปเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นครูมืออาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพกำหนดไว้และให้ทันกับสถานการณ์โลก

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีหน้าที่หลักในการผลิตและพัฒนาบัณฑิตครูที่ดี มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานบัณฑิต ดังนั้น การสร้างกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่จะเป็กำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติในการอยู่ร่วมกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และเป็นพลโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างเต็มภาคภูมิ จึงจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ส่งเสริมสนับสนุนหล่อหลอม อบรม บ่มเพาะ ชัดเเกลา ปลุกฝัง ปลุกจิตสำนึก ฝึกปฏิบัติ จัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายและสร้างสรรค์ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้นักศึกษาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความรัก และศรัทธาในวิชาชีพครู มีพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้องภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้นักศึกษาสามารถสร้างสรรค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพื่อให้นักศึกษามีจิตวิญญาณความเป็นครูและเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาที่จะออกไปเป็นครู มีความรู้ มีประสบการณ์วิชาชีพ มีการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ มีคุณลักษณะความเป็นครูที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างและทดลองใช้กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest- Posttest Design ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) ก่อนการทดลองใช้แบบประเมินจิตวิญญาณความเป็นครูกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 30 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 เก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test) 2) การ

ดำเนินการทดลอง โดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 3) หลังการทดลอง ภายหลังสิ้นสุดการทดลองแล้ว 1 สัปดาห์ ให้ใช้แบบประเมินจิตวิญญาณความเป็นครูกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ชุดเดียวกับที่ใช้ประเมินก่อนการทดลอง เก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ใช้ข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 560 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) คู่มือการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา ตรวจสอบคุณภาพ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องและความชัดเจนของภาษา โดยใช้ IOC (index of item objective congruence) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.8 – 1.00 3) 2) แบบประเมินจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 99) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตรวจสอบคุณภาพโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความถูกต้อง และความชัดเจนของภาษา โดยใช้ IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.7 – 1.00

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ t - test for dependent group และ One-Sample t-test ค่าที่แบบไม่มีอิสระ

สรุปผลการวิจัย

1. กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีกิจกรรม 5 ขั้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจความคิด ทำจิตสงบ เตรียมตัวเองให้พร้อมเรียนรู้กิจกรรม สวดมนต์ นั่งสมาธิ check in

ขั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิด จุดประกาย ยั่วให้เกิดความคิด กิจกรรมตั้งคำถาม กำหนดประเด็น ให้คิด ชวนให้ไตร่ตรอง ใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง หรือการคิดเชื่อมโยงภายในกับภายนอกด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมฟังอย่างลึกซึ้งด้วยสุนทรียสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง กันและกันในรูปแบบกลุ่มย่อยขยายสู่กลุ่มใหญ่

ขั้นที่ 4 ทบทวน ใคร่ครวญ สรุปกิจกรรม ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ประมวลความคิดความเข้าใจ จนสรุปรวบยอดได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 รายงานผล กิจกรรม สรุป และรายงานผลเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ร่วมกันตลอด จนเผยแพร่ข้อคิดที่ตนได้เรียนรู้ไปสู่ผู้อื่น

ซึ่งนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0 จำนวน 6 ครั้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ

กิจกรรมที่ 2 จิตวิญญานความเป็นครู 1) มีวินัยในตนเอง 2) รักและศรัทธาในวิชาชีพครู 3) รักเมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือนักเรียน 4) ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ 5) ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 6) ความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมค่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูดี เป็นต้นแบบจิตวิญญานความเป็นครู (3 วัน 2 คืน)

กิจกรรมที่ 4 นักศึกษาไปจัดกิจกรรมโครงการบริการวิชาการให้กับนักเรียนในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู จำนวน 5 โรงเรียน

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมนิทรรศการนวัตกรรมสร้างสรรค์ และกิจกรรมโครงการบริการวิชาการ

กิจกรรมที่ 6 ปัจฉินิเทศ

2. ผลการทดลองใช้กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญานความเป็นครูไทย 4.0 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีจิตวิญญานความเป็นครูไทย 4.0 หลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของจิตวิญญานความเป็นครูของนักศึกษากลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

การทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D	t	df	p-value
ก่อนการทดลอง	30	15.95	2.05	30.54*	59	.05
หลังการทดลอง	30	26.17	1.40			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านในของตนเองด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) 2) การนั่งสมาธิอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) ผลการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง (Transformative Learning) ทำให้เกิดความรักความเมตตา เกิดปัญญานำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา มี 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 สำรวจความคิดทำจิตสงบ ขั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิดจุดประกายความคิด ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกิจกรรมฟังอย่างลึกซึ้งระหว่างกันและกัน ขั้นที่ 4 ทบทวนใคร่ครวญไตร่ตรอง ขั้นที่ 5 รายงานผลกิจกรรมเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ร่วมกัน ดังที่ประเวศ วะสี (2550) ได้กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา เป็นการศึกษาที่ทำให้เข้าใจด้านในของตนเองหรือการรู้จักของตัวเองแล้วเกิดปัญญา หรือเข้าถึงความจริงสูงสุด ความดี ความงามทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลก และผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระความสุขและความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติทั้งหมดอันเป็นไปเพื่อชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีจิตวิญญานความเป็นครูไทย 4.0 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่าก่อนการเข้าร่วม อาจเป็น

เพราะว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาได้เรียนรู้ความรู้สึกภายในตนเอง ในแต่ละวันได้กลับมาคิดทบทวนใคร่ครวญบทบาทของตนเองว่า เราเป็นใคร เกิดมาทำไม กำลังทำอะไรอยู่ และจะทำอะไรต่อไปในอนาคต เป้าหมายชีวิต คืออะไร เราทำความดีเพื่อตัวเองหรือยังและอย่างไร เราทำความดีเพื่อครอบครัวหรือยังและอย่างไร เราทำความดีเพื่อสังคมหรือยังและอย่างไร เราทำความดีเพื่อประเทศไทยหรือยังและอย่างไร และเราทำความดีเพื่อโลกหรือยังและอย่างไร และเราควรทำวันนี้ให้ดีที่สุด นักศึกษาจึงเรียนรู้ภายในตนเอง และได้เชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีสติ มีความรู้สึกสงบ และมีความสุขกับการดำเนินชีวิต ทำให้นักศึกษาตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะออกไปเป็นครู ในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นครูมืออาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีสติปัญญา มีความรู้ มีศีลธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีความยืดหยุ่นและเข้าใจในความเปลี่ยนแปลง มองนักเรียนว่ามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีศักยภาพ มีพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความภาคภูมิใจในอาชีพครู สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิชญา โคทวิ (2557) ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับ นักศึกษาครุศาสตร์ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู คือ 1) การเห็นคุณค่าในตนเอง: มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรักศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 2) การเห็นคุณค่าผู้อื่น: มีความเสียสละ มีความรักเมตตาผู้อื่นและสรรพสิ่งรอบตัว 3) การเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ: เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม คิดดีหรือคิดบวก และทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ดังที่พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, พระครูโสภาสมณทกิตต์, สมศักดิ์ บุญปู, พีรวัฒน์ ชัยสุข (2562) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพไว้ว่า จิตวิญญาณความเป็นครูต้องเกิดจาก “ใจ” หรือ “จิตสำนึก” หมายถึง ความศรัทธาและความรักในอาชีพ เป็นผู้เสียสละ มีความอดทน มุ่งมั่น เสียสละทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักศีลธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณลักษณะดังกล่าว จะนำไปสู่จิตวิญญาณความเป็นครู หรือครูมืออาชีพ ประกอบด้วย ลักษณะ 3 ประการ 1) แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา โดยเน้นเจตนาที่จะให้ผู้ร่วมงานประสบความสำเร็จด้วยกัน 2) ความปรารถนาดี เป็นความคิดที่อยู่เหนือระดับเหตุผลและตรรกะ เป็นความคิดที่มาจากจิตวิญญาณหรือจิตใต้สำนึก 3) สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงาน และศรัทธาในผลสำเร็จที่เกิดจากการปฏิบัติงาน พร้อมจะพัฒนาตนเองเพื่อสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู และสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของจิตวิญญาณความเป็นครูของดุขฤ์ โยเหลา และคณะ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสพการณ์ของการเป็นครูครุผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา ที่ผลการวิจัยพบว่า ประสพการณ์ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงพัฒนาสู่การเป็นครู ช่วงการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูและช่วงการคงอยู่ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับ ช่วงที่ 2 การเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในความเป็นครู การปฏิบัติตนบนวิถีความเป็นครูการมีเป้าหมายการทำงานเพื่อเด็ก และการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและเมตตา และช่วงที่ 3 การคงอยู่ของการเป็นครู ผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย ความสุข ความภาคภูมิใจ ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ และความศรัทธาต่อบุคคลผู้ทรงคุณค่าของแผ่นดิน

นอกจากนี้ นักศึกษายังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายได้เปิดใจยอมรับฟังความคิดของเพื่อน ในเรื่องจิตวิญญาณความเป็นครูว่า ครูที่มีจิตวิญญาณควรเป็นอย่างไร ทำให้ได้มุมมองค่านิยม คุณลักษณะของครูที่ดี จึงช่วยกันสรุปว่าครูที่ดีมีจิตวิญญาณความเป็นครูควรเป็นครูที่มีความรู้

รักเด็ก สอนดี สอนเก่ง ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของพระมหาวุฒิชัย (ว. วจิรเมธี, 2558) ที่ว่า ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู จะต้องเด่นในเรื่องวิชาการ (รู้ลึก รู้จริง รู้กว้าง) มีศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ และมีใจเมตตาต่อศิษย์ รักศิษย์ดังลูกและจากการที่นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้สึก ความคิด และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากครูต้นแบบ ครูดีในดวงใจ และครูที่เคยอบรมสั่งสอนมาในอดีตของกันและกัน นักศึกษาจึงช่วยกันสรุปและรายงานผลร่วมกันเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้เรื่องครูมืออาชีพผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูมีลักษณะอย่างไร โดยได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ 2556 คือ 1) จรรยาบรรณต่อตนเอง ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ 2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ 3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกายวาจา และจิตใจ ต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ 4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ 5) จรรยาบรรณต่อสังคม พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นักศึกษาเผยแพร่นวัตกรรมที่ตนได้เรียนรู้ไปสู่ผู้อื่นทำให้เกิดการเห็นใจ เข้าใจผู้อื่น เกิดความรัก ความเมตตาต่อตนเอง พ่อแม่ ครอบครัว เพื่อน และสังคมส่วนรวมทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ ดังที่สุมน อมรวิวัฒน์ (อ้างใน ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550) ที่ได้กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างไคร่ครวญ เป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาภายในอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติเกิดความรัก ความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล

จากการที่นักศึกษาได้ไปจัดกิจกรรมโครงการบริการวิชาการที่นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ทำให้เกิดความตระหนัก รับผิดชอบในหน้าที่ของครูรัก และเมตตานักเรียน อยากให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ อยากส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศ และเป็นพลโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทำให้นักศึกษาได้กลับมาทบทวนไคร่ครวญถึงบทบาท ภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิจักขณ์ พานิช (2549) ที่ได้กล่าวไว้ว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างไคร่ครวญ โดยเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ และกระบวนการ เพราะความรู้ที่แท้จริง คือ ประสบการณ์ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัว และเมื่อเพิ่มมิติของการไคร่ครวญด้วยใจ ทำให้สัมผัสได้ถึงคุณค่าและความงดงาม ซึ่งการเรียนรู้ด้วยใจอย่างไคร่ครวญจะเกิดขึ้นได้ด้วยสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่สามารถเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านใน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะรัก เรียนรู้ที่จะให้ เรียนรู้ที่จะยอมรับความหลากหลายทางความคิดมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น และดังที่วันเพ็ญ ระวิพันธ์, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, เกษม แสงนนท์, อำนาจ บัวศิริ (2562, หน้า 116-129) ได้ทำการวิจัยผลพบว่า ครูต้องมีความรู้

เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ รู้จักวิธีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาสาระวิชาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว และจัดกิจกรรมบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้อื่นๆ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อกระตุ้นผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในการผลิตผลงาน ตลอดจนสร้างชิ้นงานที่จับต้องได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูไทย 4.0 เพื่อให้ นักศึกษามีจิตวิญญาณความเป็นครูและเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาที่จะออกไปเป็นครูมีความรู้ มีประสบการณ์วิชาชีพ มีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และมีคุณลักษณะความเป็นครูที่ดีสรุปเป็นภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย “กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา”

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านในของตนเองด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย การฟังอย่างลึกซึ้ง การนั่งสมาธิอย่างใคร่ครวญ และการเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง ผลการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง (Transformative Learning) ทำให้เกิดความรักความเมตตา เกิดปัญญานำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา มี 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 สำรวจความคิดทำจิตสงบ เป็นการเตรียมตัวเองให้พร้อมเรียนรู้กิจกรรม สวดมนต์ นั่งสมาธิ chec in ขั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิด เป็นการจุดประกาย ยั่วให้เกิดความคิด กิจกรรมตั้งคำถาม กำหนดประเด็นให้คิด ชวนให้ไตร่ตรอง ใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง หรือการคิดเชื่อมโยงภายในกับภายนอกด้วยตนเอง ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมฟังอย่างลึกซึ้งด้วยสุนทรียสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันในรูปแบบกลุ่มย่อยขยายสู่กลุ่มใหญ่ ขั้นที่ 4 ทบทวนใคร่ครวญ เป็นการสรุปกิจกรรม ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง

ประมวลความคิดความเข้าใจ จนสรุปรวบยอดได้ด้วยตนเอง ขั้นที่ 5 รายงานผล เป็นการรายงานกิจกรรม สรุป และรายงานผลเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ร่วมกันตลอดจนเผยแพร่ข้อคิดที่ตนได้เรียนรู้ไปสู่ผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมในการนำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา ไปใช้เป็นแนวทางในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ หลักสูตรอิงสมรรถนะ 4 ปี
 - 1.2 ควรนำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา ไปปรับประยุกต์ใช้กับกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นครูของนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ หลักสูตรอิงสมรรถนะ 4 ปี
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษากิจกรรมจิตตปัญญาศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่นเพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไข กระบวนการได้ชัดด้วยหลักพุทธธรรมของครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 - 2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาตัวแปร/ปัจจัยที่ส่งผลต่อกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา เช่น ระดับทักษะปฏิบัติการ ระดับทักษะการแก้ปัญหา และระดับทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (2563). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130 ง. หน้า 72 (4 ต.ค. 2556).
- ชูชาติ พวงมาลี. (2550). **คุณลักษณะของครูมืออาชีพของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ดุขฎิ โยเหลา และคณะ. (2555). **ประสบการณ์ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2550). **วิถีมุขยในศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สวนเงินมีมา.
- พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, พระครูโสภาสนนทกิตติ, สมศักดิ์ บุญปุ, ไพรวัดน์ ชัยสุข. (2562). จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ. **วารสารมหาจุฬานาครทรรณ**. 6(1). 31-37.
- พระมหาภูมิจัย (ว.วชิรเมธี). (2553). **จิตวิญญาณความเป็นครู**. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/post/329230>. สืบค้นเมื่อ 27 ก.พ. 2563.
- วันเพ็ญ ระวิพันธ์, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, เกษม แสงนนท์, อำนาจ บัวศิริ. (2562). แนวทางการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการเรียนรู้ของครูตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 6(1). 116-129.

- วิจักขณ์ พานิช. (2549). การเรียนรู้ด้วยใจที่ใคร่ครวญ. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ศูนย์จิตตปัญญาศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. (2550). รายงานการศึกษาวิจัยพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมวิทยากรกระบวนการแนวจิตตปัญญาศึกษา. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ 20 ปี. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1. แหล่งที่มา https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf สืบค้นเมื่อ 13 ต.ค. 2561
- สุพิชญา โคหวิ. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ. คุษณินพนธ์การศึกษาคุษณินพนธ์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.